

Osobitné normy v oblasti úpravy styku a medzinárodného únosu dieťaťa

Európske rodinné právo
Omšenie, jún 2014
Jana Vnuková, Ministerstvo zahraničných vecí a
európskych záležitostí SR
jana.vnukova@mzv.sk

Nariadenie Brusel IIbis

Oddiel 4 (čl. 40-45) upravuje podmienky
vykonateľnosti

- rozhodnutí o práve styku
- rozhodnutí o návrate dieťaťa nariadeného
podľa čl. 11 ods. 8

Cieľ

- zabezpečenie kontaktu dieťaťa s nositeľmi rodičovských práv a povinností, aj keď žijú oddelene v rôznych členských štátoch bez potreby osobitného uznávacieho konania
 - nie je potrebné exequatur
 - vydanie osvedčenia súdom pôvodu (bez možnosti odvolania - odstránenie chýb – vnútroštátne právo, uznesením)
 - Proti uznaniu rozsudku nemožno namietat'
 - Možnosť žiadať uznanie a výkon podľa oddielov 1 a 2 kapitoly III nie je vylúčená

Podmienky pre vydanie osvedčenia – dodržanie procesných záruk

- Všetkým účastníkom bola daná možnosť vyjadriť sa v konaní
- Dieťaťu bola daná možnosť vyjadriť sa, pokiaľ sa to vzhľadom na jeho vek a stupeň vyspelosti nepovažovalo za nevhodné, ak nie – dôvody
- Rozsudok v neprítomnosti – ak bola doručená písomnosť osobe, ktorá sa konania nezúčastnila, v dostatočnom čase pre prípravu obhajoby
 - ak osoba prijala rozsudok bez výhrad aj bez tejto podmienky

Forma a jazyk osvedčenia

- Vzor v prílohe III nariadenia
- V jazyku rozsudku
- Informácia, či boli dodržané procesné záruky
- Iné praktické informácie na uľahčenie výkonu:
 - mená a adresy nositeľov rodičovských práv a povinností, praktické opatrenia pre výkon práva styku, špecifické povinnosti a obmedzenia vo vzťahu k právu styku

Právo styku

- Čl. 2 ods. 10: „zahŕňa najmä právo vziať dieťa na obmedzený čas na iné miesto, ako je miesto jeho obvyklého pobytu“
- Uplatní sa bez ohľadu na osobu nositeľa práva (rodič, s ktorým dieťa nežije, starí rodičia, atď.)
- Zahŕňa rôzne formy kontaktu (telefón, skype, email)
- Uplatňujú sa na rozhodnutia, ktorými sa priznáva právo styku (rozhodnutia o odopretí styku – kapitola III Uznávanie a výkon)

Kedy sudca vydá osvedčenie?

- **právo styku má cezhraničný charakter** aj bez návrhu v prípade, (jeden z rodičov býva, alebo sa plánuje sťahovať do iného ČŠ)
- akonáhle je rozhodnutie vykonateľné – aj predbežne (aj keď vnútroštátne právo priznáva odvolaniu odkladný účinok)
- **právo styku nemá cezhraničný charakter**, ale je reálna alebo predpokladaná možnosť cezhraničného charakteru – na návrh (blízkosť hraníc, rôzna štátna príslušnosť nositeľov rodičovských práv)

Výkon práva styku

- rozhodnutie + osvedčenie (preklad nepovinný)
- Účinky domáceho rozhodnutia – nerešpektovanie – nútený výkon podľa vnútroštátneho práva
- Priama uplatniteľnosť nevylučuje prijatie praktických opatrení (nie meniť rozhodnutie o podstate)

ÚNOSY

- Haagsky dohovor o občianskoprávných aspektoch medzinárodných únosov detí – 92 zmluvných strán (ČŠ EÚ, USA, CAN, JAP, AUS, RF, UA atď)
 - cieľ: okamžitý návrat dieťaťa po neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní do štátu obvyklého pobytu
- Nariadenie dopĺňa Dohovor – prednosť
- konanie *lex specialis* v nariadení
- Princíp rovnosti nositeľov rodičovských práv

Rozdiel: nariadenie od Dohovoru

1. Súd má dať možnosť dieťaťu vyjadriť sa v konaní, ak to nie je nevhodné vzhľadom na vek alebo stupeň vyspelosti
2. Spôsob vypočutia nie je definovaný – vnútroštátne právo
3. Súd musí dať možnosť vyjadriť sa osobe, ktorá požiadala o návrat dieťaťa, keď návrat nenariadi
4. Sprísnenie: súd nemôže odmietnuť nariadiť návrat ak je vážne nebezpečenstvo, že by návrat vystavil dieťa fyzickej alebo duševnej ujme alebo ho inak priviedol do neznesiteľnej situácie (čl. 13 (b) Dohovoru, ak sa preukáže, že sa vykonali primerané opatrenia na zabezpečenie ochrany (čl. 11 ods. 4 nariadenia)

Hlavné zásady nariadenia o únose

- právomoc má stále súd pôvodu
- súdy dožiadaného štátu musia zabezpečiť okamžitý návrat dieťaťa (rozhodnutie do 6 týždňov)
- Ak súd rozhodne, že dieťa sa nevráti – rovnopis rozhodnutia zašle príslušnému súdu pôvodu, ktorý informuje účastníkov (do 1 mesiaca od vydania rozhodnutia o nevrátení)
- Ak súd rozhodne, že dieťa sa vráti, rozhodnutie je vykonateľné bez *exequatur*
- Spolupráca ústredných orgánov je kľúčová – záruky – právna záväznosť?

Výnimky zo zásady právomoci súdu pôvodu

1. Dieťa nadobudlo obvyklý pobyt a nositelia opatrovníckych práv sa zmierili s únosom; alebo

Výnimky zo zásady právomoci súdu pôvodu

2. Dieťa nadobudlo obvyklý pobyt v dožiadanom štáte a zdržiavalo sa v ňom najmenej 1 rok po tom, ako sa o pobyte dieťaťa dozvedeli alebo mohli dozvedieť nositelia opatrovníckych práv a dieťa sa zžilo s novým prostredím a:
 - do 1 roka, ako sa opustený rodič dozvedel o pobyte dieťaťa nebola podaná žiadosť o návrat, alebo
 - žiadosť bola podaná a vzatá späť a do 1 roka nepodaná žiadosť na novo, alebo
 - v dožiadanom štáte bolo rozhodnuté o nevrátení, poslal odpis rozhodnutia súdu pôvodu a účastníci neurobili podanie podľa čl. 11 ods. 7 do 3 mesiacov od výzvy súdu, alebo
 - súd pôvodu rozhodol o opatrovníckom práve, z ktorého nevyplýva povinnosť dieťa vrátiť.

Právomoc súdov v SR na konanie o medzištátnych únosoch (1.1.2009 – 31.12.2011)

- Zákon č. 371/2004 Z.z. o sídlach a obvodoch súdov - novela s účinnosťou od 1.1. 2009:
 - (1) Na konanie vo veciach vrátenia maloletého dieťaťa, ktoré bolo neoprávnene premiestnené alebo zadržané, je príslušný Okresný súd Bratislava I; jeho obvodom je celé územie Slovenskej republiky.
 - (2) Na konanie o opravných prostriedkoch vo veciach podľa odseku 1 je príslušný Krajský súd v Bratislave.

Právomoc súdov v SR na konanie o medzištátnych únosoch – po 1.1. 2012

(1) Na konanie vo veciach vrátenia maloletého dieťaťa, ktoré bolo neoprávnene premiestnené alebo zadržané, je príslušný

a) Okresný súd Bratislava I pre obvody KS BA, TT, NR

b) Okresný súd Banská Bystrica pre obvody KS BB, ZA, TN

c) Okresný súd Košice I pre obvody KS KE, PO

(2) Na konanie o opravných prostriedkoch vo veciach podľa odseku 1 je príslušný Krajský súd v Bratislave, Krajský súd v Banskej Bystrici a Krajský súd v Košiciach.

Rozhodovanie v SR

- Ústredný orgán je v zmysle čl. 6 Dohovoru Centrum pre medzinárodnoprávnu ochranu detí a mládeže v rámci Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR

Rozhodovanie v SR

- Konanie o návrat nie je meritórnym rozhodnutím o opatrovníckom práve (v návratovom konaní sa rozhoduje uznesením § 176 ods. 2 OSP)
- Právomoc rozhodnúť meritórne o zverení dieťaťa má súd štátu, kde malo dieťa obvyklý pobyt pred únosom
- „únosový súd“ nevykonáva dokazovanie v zmysle meritórneho konania o opatrovníckom práve
- opravné prostriedky v rozpore s cieľom Dohovoru (dovolanie - §236 a nasl.OSP)

Rozhodovanie v SR

- **§ 238 ods. 4 dovolanie – účastník do 1 mesiaca od právoplatnosti rozhodnutia odvolacieho súdu**

Dovolanie nie je prípustné vo veciach upravených zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva o zapretí rodičovstva alebo o osvojení.

- **§ 243f ods. 2 mimoriadne dovolanie – Generálny prokurátor do 1 roka od právoplatnosti**

Mimoriadne dovolanie nie je prípustné proti rozhodnutiu súdu, ktorým sa rozhodlo

a) vo veciach upravených zákonom o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov okrem rozsudku o obmedzení alebo pozbavení rodičovských práv a povinností, alebo o pozastavení ich výkonu, o priznaní rodičovských práv a povinností maloletému rodičovi dieťaťa, o určení rodičovstva, o zapretí rodičovstva alebo o osvojení,

Rozhodovanie v SR

- Okresný súd Bratislava I a odvolací Krajský súd (KS) v Bratislave riešili v r. 2009 - 2010 spolu 12 prípadov vrátenia maloletých detí do krajiny obvyklého pobytu - väčšinou návrat do Talianska a Nemecka.